

ตายก่อนดับ

Death Before Dying : The Return of Montien Boonma

การกลับมาของ มนต์ทิพย์ บุญมา

นิทรรศการย้อนหลัง

ตายก่อนดับ : การกลับมาของ มณฑิเยร บุญมา

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ หอศิลป์ ถนนเจ้าฟ้า กรุงเทพฯ
ระหว่าง 17 กุมภาพันธ์ ถึง 20 เมษายน 2548 เวลา 9.00-19.00 พุธ-อาทิตย์
ยกเว้นวันหยุดราชการ

จัดโดย: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

ผู้จัด: ศ.ดร. อภินันท์ โปษยานนท์
ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม

ภัณฑารักษ์: ไพศาลธีรพงศ์วิษณุพร, จักรพันธ์ วิลาสินีกุล,
อุทิศ อติมานะ, อภิลิทธิ์ หนองบัว, ธวัชชัย พันธุ์สวัสดิ์

ผู้ช่วยภัณฑารักษ์ : โสมสุดา เปี่ยมสัมฤทธิ์

ฝ่ายเทคนิคและติดตั้ง : CM Organiser และ อาร์ต ฟัน (1999)

สุจิตต์

ตายก่อนดับ : การกลับมาของ มณฑิเยร บุญมา

บรรณาธิการ : ศ.ดร. อภินันท์ โปษยานนท์
ผู้อำนวยการสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม
: สุธิ คุณาวิชยานนท์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ : ธนาวิ โชติประดิษฐ

แปลภาษา : อลิสา ภู่อู่ม

ออกแบบสิ่งพิมพ์ : DNA Communications

ออกแบบปกหนังสือ : B513DSIGN เอกลักษณ์ เพ็ชรพนาเวช

ภาพถ่าย : มณฑิเยร บุญมา, มานิต ศรีวานิชภูมิ,
คริสตาเบลล์ บาราเนย์, โอภาส โชติพันธ์วานนท์,
ไพศาลธีรพงศ์วิษณุพร, อภินันท์ โปษยานนท์

สงวนลิขสิทธิ์โดย สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
กระทรวงวัฒนธรรม (ปี 2548)

ภาพปก : Melting Void : Molds for the Mind, 2542

หน้า 2-3 : รายละเอียดของ เจดีย์ดินแดง

หน้า 5 : รายละเอียดของ Untitled : Between Two Acts

หน้า 6 : รายละเอียดของ Melting Void : Molds for the Mind

A Retrospective Exhibition

Death Before Dying : The Return of Montien Boonma

The National Gallery, Chaofah Road, Bangkok, Thailand.
February 17 - April 20, 2005 9 a.m. to 7 p.m. Wednesday-Sunday,
except holidays.

Presented by : Office of Contemporary Art and Culture,
Ministry of Culture, Thailand.

Director : Prof.Dr Apinan Poshyananda,
Director-General, Office of Contemporary Art and Culture
Ministry of Culture

Curators : Paisal Theerapongvisanuporn, Jakapan Vilasineekul,
Uthit Atimana, Apisit Nongbua, Tawatchai Puntusawasdi,

Assistant Curator : Somsuda Piamsumrit

Technical support and installation : CM Organiser and ART FUN (1999)

Catalogue

Death Before Dying : The Return of Montien Boonma

Editors : Prof.Dr Apinan Poshyananda, Director-General
Office of Contemporary Art and Culture, Ministry of Culture, Thailand.
: Sutee Kunavichayanont

Assistant editor : Thanavi Chotpradit

Translation : Alisa Bhoocha-oom

Graphic design : DNA Communications

Cover design : B513DSIGN Ekaluck Peanpanawate

Photo : Montien Boonma, Manit Sriwanichpoom,
Christabelle Baranay, Opas Chotiphantavanont,
Paisarn Theerapongvisanuporn, Apinan Poshyananda

Copyright @ 2005 Office of Contemporary Art and Culture,
Ministry of Culture, Thailand

Cover : Melting Void : Molds for the Mind, 1999

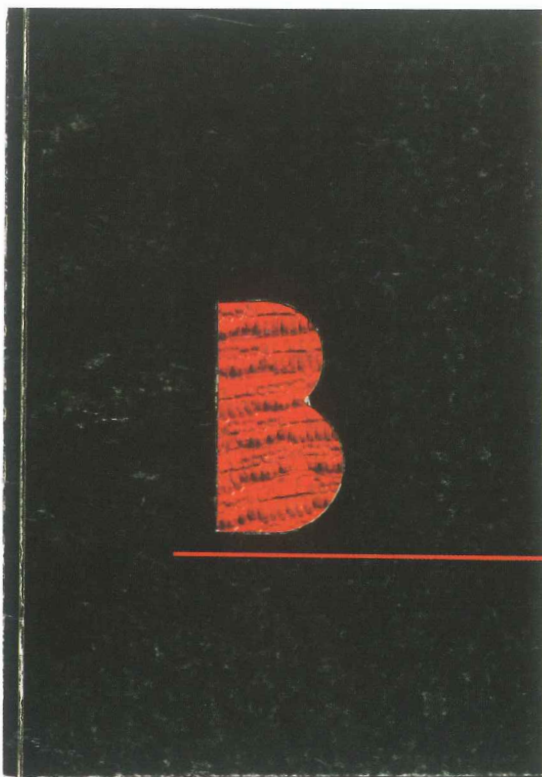
page 2-3 : detail of Earth Pagoda

page 5 : detail of Untitled : Between Two Acts

page 6 : detail of Melting Void : Molds for the Mind

ปารีส ไดอารี

เจียบ กฤติยา กาวีวงศ์

หน้าปกสูจิบัตรการแสดงเดี่ยวของ มณฑิเยร บุญมา
ที่ Beurdeley & cie บณถนนแซงต์แยฌแมง ปารีส เมื่อ ปี 2540-2541

นิทรรศการการแสดงเดี่ยวของพี่มณฑิเยร ชุต Montien Boonma ณ กรุงปารีสช่วงเดือนธันวาคม 2540 - มกราคม 2541 ที่แกลเลอรีของคุณมอง มิเชล เบอร์ดเดอเลย์ บณถนนแซงต์แยฌแมง นั้นถือว่าเป็นงานเล็กๆ ที่สำคัญมากสำหรับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมทำให้งานครั้งนี้ประสบความสำเร็จ สำหรับคุณมอง มิเชล พี่มณฑิเยรและผู้เขียน มอง มิเชล เป็นผู้ที่คร่ำหวอดในวงการของเก่าและของสะสมจากเอเชียบูรพาและอุษาคเนย์เป็นเวลากว่ายี่สิบปี มีแกลเลอรีอยู่ที่ถนนแซงต์แยฌแมง ใจกลางกรุงปารีส ได้ตัดสินใจปิดตัวแกลเลอรีของเขาด้วยงานแสดงงานศิลปะร่วมสมัยของไทย คือนิทรรศการเดี่ยวของมณฑิเยร บุญมา ในฐานะที่เป็นภัณฑารักษ์หน้าใหม่ในวงการ งานแสดงครั้งนี้ถือเป็นการแสดงเดี่ยวระดับนานาชาติครั้งแรกที่ผู้เขียนได้เริ่มทำงานนอกเต็มตัว และสำหรับพี่มณฑิเยรเอง งานนี้เป็นงานที่มีความหมายมากสำหรับตัวศิลปิน โดยเฉพาะสถานที่จัดงานคือแกลเลอรีในปารีส ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่สำคัญเนื่องจากเขาใช้ชีวิตส่วนหนึ่งในการพัฒนาความเป็นตัวตนและความเป็นมณฑิเยร บุญมา ในช่วงที่เป็นนักศึกษาของทุนรัฐบาลไทย เพื่อศึกษาศิลปะที่ Ecole des Beaux-Arts และเป็นครั้งแรกที่เขาได้กลับไปแสดงงานที่ฝรั่งเศส พร้อมกับพาแบงค์ ลูกชายไปด้วย

พื้นที่ของแกลเลอรีมีจำกัด จึงนำผลงานไปแสดงไม่กี่ชิ้น แต่ถือเป็นงานที่สำคัญชุดหนึ่งของพี่มณฑิเยร ที่เราพยายามจะนำเสนอผลงานหลายช่วงตั้งแต่ช่วงแรกที่อยู่เชียงใหม่จนถึงปัจจุบัน ทางผู้จัดจึงนำงานชุดเก่าเพิ่มเข้ามาด้วย ถึงแม้จะมีเพียงไม่กี่ชิ้น แต่ผลงานกลุ่มนี้เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของศิลปิน เราอาจเรียกมันได้ว่าเป็นการแสดงงานย้อนหลังของเขาแบบชุดเล็กตั้งแต่ปลายปี 1980 จนถึง ช่วง ปี 1997 ผลงานช่วงแรก สมัยพี่มณฑิเยรกลับมาจากฝรั่งเศสและสอนหนังสือที่เชียงใหม่ เนื่องจากเศรษฐกิจบังคับและความต้องการที่จะทดลองให้หลุดพ้นจากการทำงานศิลปะแบบประเพณีนิยม จึงได้เริ่มใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ดิน หิน ชี้เถา ถ่าน ปูนขาว และอิฐ ในการทำงาน (*White Pagoda on Two panels*, 1990) พร้อมกับให้ความสำคัญกับสลาเชียงใหม่ที่ทำงานแบบเชรามิคพื้นบ้าน จะเห็นได้ชัดจากชุด *Manual traces in the paddy field with fish net and space*, 1991 ส่วนงานอีกสองชิ้นที่นำไปแสดงคือชุด *Sala of Mind*, 1995 และ *Bowl*, 1995 แสดงให้เห็นถึงความสนใจทางด้านศาสนาและการได้รับอิทธิพลจากคำสอนของพระพุทธเจ้า และสถาปัตยกรรมทางศาสนาพุทธในงานของเขาที่พัฒนาออกมาเป็นงานสามมิติ ส่วนกลุ่มที่สามเป็นกลุ่มผลงานที่เพิ่มมิติใหม่เข้ามาในผลงานโดยนำเอาสมุนไพรมาสวมกับงานสามมิติก่อให้เกิดเป็นส่วนประกอบหลักของงาน คือ *Untitled (circle)*, 1997 *Nature's Breath*, 1997 และ *Rideaux*, 1997

ถึงแม้ว่าแกลเลอรีไม่ได้ถูกออกแบบให้เป็นพื้นที่สำหรับแสดงงานศิลปะร่วมสมัยโดยตรง แต่พี่มณฑิเยรสามารถจัดการกับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี จากประสบการณ์และความคุ้นเคยกับการทำงานศิลปะที่ถนัดงานประติมากรรมและศิลปะจัดวาง เขาสามารถปรับตัวและใช้พื้นที่ของแกลเลอรีที่เคยแสดงงานของเก่า ให้กลายเป็นห้องแสดงงานศิลปะร่วมสมัยได้อย่างน่าชื่นชม ช่องหน้าต่างหลายๆ ช่องที่เคยถูกแสดงของเก่า ถูกปรับสภาพให้กลายเป็นผนังของประติมากรรมปอด ที่ทำด้วยทองเหลืองหลายชิ้น ผนังติดตั้งงานวาดเส้น และบนพื้นมีงาน *Sala of Mind* งานประติมากรรมพื้นผิวจะเป็นรูปตัวอักษรเจรีรี่ เปิดพื้นที่ตรงกลางให้คนดูเข้าไปข้างในได้

จากบทสัมภาษณ์ระหว่างผู้เขียนกับพี่มณฑิเยร ก่อนที่จะนํางานไปแสดงปารีส พี่มณฑิเยรพูดถึงการทำงานกับวัสดุธรรมชาติว่า

“ผมไม่เข้าใจว่าทำไมคนอื่นถึงชอบใช้สีในการทำงาน ผมเชื่อว่าสมุนไพรมีความเป็นสากล มันมีสารและเนื้อในตัวของมันเอง ผมไม่เข้าใจว่าทำไมคนอื่นถึงต้องใช้สีอะคริลิกเท่านั้น คนมักจะเข้าใจถึงธรรมชาติของสี แดง เขียว หรืออะไรก็ตาม บางสิ่งบางอย่างที่สวยงาม แต่มันไม่มีความหมาย มันมีเพียงแค่คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์เท่านั้น แต่สมุนไพรมันให้ความสวยงามทางสุนทรียศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม มันมีฟอร์มและธรรมชาติของมัน ความเป็นธรรมชาติ สมุนไพรมี

ความสำคัญต่อคน เนื่องจากมันมีฟังก์ชันของมัน คือความเป็นยา ผมต้องการที่จะให้เห็นถึง “ความหวัง” เราปฏิเสธอะไรบางอย่าง เพราะว่าเราเชื่ออะไรอย่างอื่น งานของผมเกี่ยวกับอะไรบางอย่างที่เราเชื่อว่ามันมีอยู่ ผมไม่รู้ว่ามีสมุนไพรรักษาโรคได้จริงหรือไม่ แต่ความเป็นตัวของมันเองนั้น มันมีอยู่จริง มันเหมือนกับเราคิดว่า ทุกวันนี้ ธรรมชาติมันหายไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น เราจึงต้องใช้วัสดุอย่างอื่นแทน เหมือนกับว่าเราใช้ เคมี หรือ โยสังเคราะห์แทน นี่หมายความว่าเรามีความหวังเหมือนพระเจ้าที่เราเชื่อว่ามีชีวิตอยู่ แต่เราก็มองไม่เห็น ดังนั้น มันมีวัสดุอะไรที่แสดงให้เห็นถึงความหวังของคนๆ ที่จะไปสู่อะไรสักอย่างเพื่อพิสูจน์ว่ามันมีอยู่ เพื่อที่จะยอมรับถึงพลังของมัน”

หากจะถอดรหัสในการทำงานของฟิมณฑิเยอร์ อาจทำได้หลายขั้นตอน ขั้นแรกมองจากแง่สุนทรียศาสตร์ ต่อมาเรื่องบริบทของสังคมและเศรษฐกิจ การกบฏต่อการใช้วัสดุในการทำงานศิลปะ และหันกลับมาใช้สิ่งที่มีอยู่แล้ว นั้นเป็นการสร้างวาทกรรมทางโลกศิลปะที่เกิดจากเงื่อนไข และบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของศิลปินผู้สร้างงาน แนวความคิดแบบเรตตี เมต หรือการทำงานกับวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่แล้ว หรือ กลุ่ม Arte Povera ถูกนำมาใช้ ศิลปินกลุ่มนี้เป็นกลุ่มศิลปินที่ส่งอิทธิพลกลุ่มหนึ่งต่อแนวความคิดและการทำงานของฟิมณฑิเยอร์ ประเด็นต่อมาสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและความพยายามที่จะนำเสนอตัววัสดุที่มีความเป็น “แก่น” และ “สาระ” ในตัวของมันเอง ปราศจากการผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมี และ การต่อต้านแนวความคิดแบบฉาบฉวยหรือฝักใฝ่ชิวโรยหน้า ผลงานช่วงแรกของฟิมณฑิเยอร์สมัยอยู่เชียงใหม่ ช่วงที่นำอุปกรณ์การก่อสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดกลิ่นนั้นก่อให้เกิดมิติใหม่ในการทำงานของเขา จากผลงานสองและสามมิติที่สร้างขึ้นในอดีต เป็นการเล่นกับพื้นที่ทางสุนทรียศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันเขาเริ่มส่งสัญญาณถึงการปฏิเสหวิทยาการศาสตร์และการหันกลับไปสู่วิถีธรรมชาติ ซึ่งต่อมากลายเป็นจุดที่สำคัญมากในงานของเขา พอๆ กับการนำเอาแก่นแท้ของพุทธศาสนาผสมผสานกับแนวความคิดการทำงานแบบคอนเซ็ปท์ชวล จนกลายเป็นส่วนผสมที่งดงามมากที่ได้รับการยอมรับ และเป็นที่ถูกกล่าวขวัญในวงการศิลปะร่วมสมัยทั่วโลก

วันเปิดงานเพื่อนฝูงจากเมืองไทยเข้าร่วมงานอย่างคับคั่ง พร้อมกับกลุ่มคนทำงานศิลปะในปารีส ดิแอน จอส ทูตวัฒนธรรมฝรั่งเศสประจำประเทศไทยคนก่อน ซึ่งสมัยนั้นยังทำงานให้กับ AAFA พร้อมกับกลุ่มศิลปินไทยที่ไปเยี่ยมฝรั่งเศสในช่วงนั้น คือ สุธี คุณาวิชยานนท์ และภรรยา คุณลักขณา ท่านทูตไทยประจำกรุงปารีส และคณะ พร้อมกับเพื่อนๆ และแขกรับเชิญประจำของ ฉอง มิเชล คุณพัฒนศรี และเอริก บูธ เบงค์ ฟิมณฑิเยอร์ ศจีทิพย์ จากโปรเจ็ค 304 พร้อมกับนิคซูส จาก อาร์ต สเปซ ซิดนีย์ หลังจากนั้น ผลงานบางชิ้นที่แสดงในนิทรรศการที่ปารีส ถูกเก็บรักษาและกลายเป็นสมบัติของ ฉอง มิเชล ซึ่งภายหลังถูกยืมไปแสดงตามนิทรรศการต่างๆ ทั่วโลก การทำงานด้วยกันครั้งนั้น กลายเป็นก้าวที่สำคัญของทุกคน และมันเป็นเพียงการเริ่มต้นของกระบวนการขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่งของเมืองไทย ที่อย่างน้อยมันเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญตอนหนึ่งที่ยังไม่ได้ถูกบันทึกไว้

อิทธิพลของฟิมณฑิเยอร์ที่มีต่อศิลปินรุ่นหลังและเพื่อนๆ หรือนักศึกษา ที่ได้มีโอกาสสัมผัสส่วนตัว กลายเป็นสิ่งที่มีค่าในวงการศิลปะ หลายๆ โครงการศิลปะ กิจกรรม หรือองค์กรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคนี้ หรือต่างประเทศ เกิดขึ้นได้เพราะแรงบันดาลใจ และความช่วยเหลือจากเครือข่ายของมณฑิเยอร์ บุญมา การทำหน้าที่เป็นทูตวัฒนธรรมของศิลปะร่วมสมัยของไทย นั้นกลายเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของเขา การทำงานหนักและเดินทางตลอดเวลากลายเป็นดาบสองคม ครั้งสุดท้ายที่เจอกัน ณ ฟูกูโอกะ เทรียนนาเล่ ปี 1999 นั้นเป็นครั้งที่ถือว่าฟิมณฑิเยอร์สูญเสียพลังงานไปอย่างมาก หลังจากนั้นก็รู้ว่าไม่สบายและเข้าโรงพยาบาล แต่ไม่ได้หมายความว่าทำงานไม่ได้ กำลังใจและความสามารถในการให้พลังงานในการดำเนินชีวิต หรือให้กำลังใจกับเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ นั้นมีอยู่เสมอไม่ว่าจะนอนอยู่บนเตียงที่บ้านหรือโรงพยาบาล ครั้งสุดท้ายที่มีโอกาสได้ใช้เวลาด้วยกัน คือการออกไปซื้อกล่องสองดูดาวให้ลูกชาย ที่เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน ในช่วงสุดท้ายของฟิมณฑิเยอร์ “ผมอยากได้มานานแล้ว” ฟิมณฑิเยอร์พูดตอนถือกล่องในมือ

ขอคารวะ แต่ ฟิมณฑิเยอร์ ผู้เป็นแรงบันดาลใจและกำลังใจเสมอมา

เกี่ยวกับผู้เขียน

ในปี 2539 กฤติยา กาวิวงศ์ เป็นผู้ร่วมก่อตั้งโปรเจ็ค 304 พื้นที่ทางศิลปะแบบทางเลือกในรูปแบบขององค์กรที่ไม่หวังผลกำไร โปรเจ็ค 304 สร้างชื่อเสียงในแวดวงศิลปะร่วมสมัยไทยและนานาชาติ ด้วยการคัดเลือก สนับสนุนและจัดแสดงผลงานของศิลปินรุ่นใหม่ทั้งไทยและนานาชาติ ที่มีผลงานแนวล้ำยุคล้ำสมัย กฤติยาเป็นภัณฑารักษ์ ที่มีผลงานการจัดงานระดับนานาชาติหลายครั้ง เช่น Under Construction ที่ Tokyo Opera City Gallery กรุงโตเกียว เมื่อ ปี 2546 และนิทรรศการ Nothing ของสองศิลปิน ถูกขโมยที่ ตีระวนิช และคามิน เลิศชัยประเสริฐ ที่หอศิลปนิเทศมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ในปี 2547 และยังเคยจัดนิทรรศการให้แก่ มณฑิเยอร์ บุญมา ทั้งงานกลุ่มและเดี่ยวหลายครั้ง